

CYNGOR SIR YNYS MÔN

Cofnodion y cyfarfod hybrid a gynhaliwyd ar 25 Medi 2025

- PRESENNOL:** Cynghorydd Non Dafydd (Cadeirydd)
Y Cynghorydd Dafydd Rhys Thomas (Is-gadeirydd)
- Cynghorwyr Geraint Bebb, Jeff M Evans, Neville Evans, Douglas M Fowlie, Glyn Haynes, Kenneth P Hughes, Trevor LI Hughes MBE, Carwyn Jones, John Ifan Jones, R LI Jones, Aled M Jones, Gwilym O Jones, Dyfed Wyn Jones, Jackie Lewis, Pip O'Neill, Llio Angharad Owen (gadawodd y cyfarfod am 3.00 pm a dychwelodd am 3.25 pm), Derek Owen, Gary Pritchard, Dylan Rees, Alun Roberts, Dafydd Roberts, Keith Roberts, Margaret Murley Roberts, Nicola Roberts, Ken Taylor, Ieuan Williams, Robin Williams, Sonia Williams, Liz Wood.
- WRTH LAW:** Prif Weithredwr,
Dirprwy Brif Weithredwr,
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro,
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151,
Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol,
Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc,
Pennaeth y Gwasanaethau Tai,
Pennaeth Gwasanaethau Oedolion,
Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd,
Pennaeth Prifffyrdd, Eiddo a Gwastraff,
Rheolwr Cynllunio Corfforaethol, Perfformiad a Rhaglenni (GP),
Swyddog Pwyllgor (MEH),
Swyddog Gwasanaethau Pwyllgor Gweddarlledu (FT).
- HEFYD YN BRESENNOL:** Mr Dilwyn Evans – Cadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio (mewn perthynas ag eitem 10)
Mr Trefor Owen – Cadeirydd y Pwyllgor Safonau (mewn perthynas ag eitem 9)
- YMDDIHEURIADAU:** Y Cynghorwyr Paul Ellis, Euryrn Morris, Alwen Watkin, Arfon Wyn
- Pennaeth Proffesiwn (Adnoddau Dynol) a Thrawsnewid,
Pennaeth Democratiaeth

1. COFNODION

Cadarnhawyd bod cofnodion cyfarfod blaenorol Cyngor Sir Ynys Môn a gynhaliwyd ar 20 Mai, 2025 yn gywir.

2. DATGANIAD O DDIDDORDEB

Ni dderbyniwyd yr un datganiad o ddiddordeb.

3. CYHOEDDIADAU

Gwnaeth y Cadeirydd y cyhoeddiadau canlynol:-

- Llongyfarchiadau i bawb a drefnodd Sioe Amaethyddol Ynys Môn am sicrhau blwyddyn llwyddiannus arall, yn ogystal â phawb o'r Ynys a fu'n llwyddiannus yn y Sioe Frenhinol Brenhinol, Eisteddfod yr Urdd a'r Eisteddfod Genedlaethol.
- Llongyfarchiadau mawr i'r unigolion o Ynys Môn a gafodd eu hurddo i'r Orsedd yn ystod Eisteddfod Genedlaethol Wrecsam, gan gynnwys Hywel Wyn Owen, Mared Lewis, Gwyn Anwyl, Nia Wyn Jones a Rhun ap Iorwerth.
- Llongyfarchiadau i bobl ifanc Ynys Môn ar eu canlyniadau TGAU, Safon Uwch a lefel 2 a 3 llwyddiannus dros yr haf. Dymunodd y gorau i'r bobl ifanc hynny a fydd yn gadael i fynd i Brifysgolion. Llongyfarchodd y Cadeirydd hefyd dîm Plant sy'n Derbyn Gofal y Cyngor ar eu llwyddiant diweddar gyda chymwysterau TGAU a llwyddiannau eraill. Mynegodd ei diolch i'r holl staff, athrawon, rhieni a rhieni maeth sydd wedi cefnogi pobl ifanc yn ystod eu harholiadau.
- Cyfeiriodd y Cadeirydd at gynllun Dyfodol Môn y Cyngor Sir sy'n rhoi cyfle i raddedigion lleol gwblhau profiad gwaith gwerthfawr o fewn y Cyngor wrth iddynt weithio tuag at gymhwyster ôl-raddedig. Mae'r Cyngor wedi llwyddo i benodi pedwar unigolyn graddedig drwy gynllun Dyfodol Môn.
- Cyfeiriodd y Cadeirydd at ddigwyddiad arbennig a gynhaliwyd ym Mona y penwythnos diwethaf i groesawu Eisteddfod yr Urdd 2026 i'r Ynys.
- Dywedodd y Cadeirydd fod cyfres deledu Rownd a Rownd yn dathlu 30 mlynedd ers iddi gael ei darlledu am y tro cyntaf. Mae'r gyfres, sydd wedi'i lleoli ym Mhorthaethwy, wedi denu buddsoddiad ariannol sylweddol i'r ardal dros y blynyddoedd, ac mae mwy na 100 o bobl bellach yn gweithio ar y rhaglen.
- Llongyfarchiadau i fusnesau ar yr Ynys sydd wedi ennill gwobrau yn ddiweddar. Enillodd Bragdy Cybi a'r cwmni cynhyrchu mêl, Anglesey Bees, sêr yng Ngwobrau'r Great Taste, ac enillodd Distyllfa Llanfairpwll wobr y cynhyrchydd diodydd bach gorau yng Ngwobrau Bwyd a Diod Cymru.

Ar ran y Cyngor Sir, diolchodd y Cadeirydd i'r Gwasanaeth Tân am eu gwaith yn rheoli ac ymladd tanau ar Fynydd Bodafon yn ystod yr haf. Ar un adeg, roedd y tân wedi lledaenu i 1,500 metr sgwâr ond diolch byth chafodd neb ei anafu yn ystod y digwyddiad.

Cyfeiriodd y Cadeirydd at ddigwyddiad arbennig a gynhaliwyd yn gynharach y mis hwn gyda phartneriaid a rhanddeiliaid allweddol i ddathlu taith y Cyngor Sir i ddod yn Ynys sy'n Ystyriol o Drawma. Un o'r uchafbwyntiau oedd enwi Ysgol Gyfun Llangedfni

fel yr ysgol uwchradd brif ffrwd gyntaf yn y Deyrnas Unedig i dderbyn y wobwr Ystyriol o Drawma ac Iechyd Meddwl gan *Trauma Informed Schools UK*.

Cyfeiriodd y Cadeirydd at ddigwyddiad ar 15 Awst, pan ddaeth y Cyngor Sir a Swyddogion RAF y Fali at ei gilydd i goffáu 80 mlynedd ers Diwrnod VJ. Cynhaliwyd seremoni i godi'r faner y tu allan i Swyddfeydd y Cyngor yn Llangefni. Roedd nifer yn bresennol hefyd yn y digwyddiad cofio a drefnwyd gan y Cynghorydd Aled Morris Jones ym Mynydd Parys gyda'r nos. Roedd y ddau ddigwyddiad, yn ogystal â'r digwyddiad Diwrnod VE ym mis Mai, yn gyfleoedd i gofio'r genhedlaeth a aberthodd gymaint, fel y gallwn fwynhau ein rhyddid heddiw.

* * * *

Cydymdeimlwyd â theulu'r cyn-Gynghorydd Sir Mr Derlwyn Hughes a fu farw'n ddiweddar.

Estynnwyd cydymdeimlad i unrhyw Aelod o'r Cyngor a'r Staff a oedd wedi cael profedigaeth. Safodd Aelodau a Swyddogion mewn tawelwch i dalu teyrnged.

4. CYFLWYNO DEISEBAU

Ni dderbyniwyd unrhyw ddeisebau.

5. HYSBYSIAD O GYNNIG

- Cyflwynwyd Hysbysiad o Gynnig gan y Cynghorydd Aled M Jones :-

'Mae Annibynwyr Ynys Môn yn galw ar Gyngor Sir Ynys Môn i geisio adolygiad barnwrol ar y penderfyniad gan Lywodraeth Cymru i roi caniatâd cynllunio i ddatblygiad Fferm Solar, Alaw Môn.

Mae'r datblygiad arfaethedig hwn wedi achosi llawer o bryder yn ein cymunedau ac mae'n rhaid i ni fel Cyngor Sir geisio herio'r penderfyniad hwn ym mhob ffordd bosibl'

Eiliodd y Cynghorydd Kenneth P Hughes y cynnig.

Dywedodd y Cynghorydd Hughes fod pryder sylweddol ynghylch y penderfyniad i gymeradwyo Fferm Solar Alaw Môn gan Lywodraeth Cymru a pheidio â chaniatáu i'r Cyngor Sir wneud penderfyniad o'r fath. Mynegodd yn gryf bod angen i'r Cyngor wneud cais am Adolygiad Barnwrol o'r penderfyniad a wnaed gan Lywodraeth Cymru yn y gobaith y gellid gwyrddio'r penderfyniad. Mae'r Ynys eisoes yn cynhyrchu digon o ynni ar gyfer Cymru gyfan ac ni ddylid defnyddio tir amaethyddol da i ddatblygu ffermydd solar. Dywedodd hefyd fod Cadw Tir Môn wedi gofyn drwy e-bost os nad yw'r Cyngor yn gallu gwneud cais am adolygiad barnwrol y dylid rhoi cymorth ariannol i helpu'r Grŵp Cymunedol i fynd ar drywydd adolygiad barnwrol o'r penderfyniad.

- Cyflwynwyd Hysbysiad o Gynnig gan y Cynghorydd Gary Pritchard :-

'Mae'r Cyngor yn mynegi ei siom a'i rwystredigaeth ynghylch penderfyniad Llywodraeth Cymru i ganiatáu datblygiad Fferm Solar Alaw Môn yn groes i'w polisiau ar ddefnydd o diroedd amaethyddol gorau a mwyaf amlbwrpas.

Gofynnir i'r Cyngor ymchwilio i bob opsiwn posibl, gan gynnwys opsiynau cyfreithiol, i herio'r penderfyniad.'

Dywedodd Arweinydd y Cyngor, y Cynghorydd Gary Pritchard, y byddai'n tynnu ei Hysbysiad o Gynnig yn ôl, yn amodol ar welliant gan fod y grwpiau gwleidyddol yn gytûn ynghylch y rhwystredigaeth a'r siom o ddeall bod Llywodraeth Cymru wedi penderfynu cymeradwyo Fferm Solar Alaw Môn. Nododd fod Llywodraeth Cymru wedi anwybyddu eu polisiau eu hunain ar ddefnyddio tir amaethyddol da a bod y Cyngor hwn wedi mynegi ei wrthwynebiad ers dechrau'r datblygiad hwn.

Amlinellodd yr Arweinydd ei welliant i'r Cynnig gan y Cynghorydd Aled M Jones fel a ganlyn:-

- *'Bod y Cyngor yn mynegi ei siom a'i rwystredigaeth ynghylch penderfyniad Llywodraeth Cymru i ganiatáu datblygiad Fferm Solar Alaw Môn yn groes i'w polisiau ar ddefnydd o diroedd amaethyddol gorau a mwyaf amlbwrpas;*
- *Bod y datblygiad arfaethedig wedi achosi llawer o bryder yn ein cymunedau yn ogystal â chreu pryderon gwirioneddol ynghylch diogelwch bwyd yn y dyfodol;*
- *Gofynnir i'r Cyngor ymchwilio i bob opsiwn posibl, gan gynnwys ceisio Adolygiad Barnwrol, i herio'r penderfyniad hwn yn ogystal â cheisio gweithio ochr yn ochr â Grwpiau Cymunedol eraill sy'n gweithio tuag at nod tebyg;*

Eiliodd y Cynghorydd Jeff Evans y gwelliant i'r Cynnig.

Dywedodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro fod y diwygiad i'r Cynnig yn briodol a chynhaliwyd pleidlais. Pleidleisiodd 28 Aelod o blaid y gwelliant i'r cynnig, a bu i 3 Aelod ymatal.

Dywedodd y Cynghorydd Ieuan Williams, ar ran y Grŵp Annibynnol, fod angen i'r Cyngor herio penderfyniad Llywodraeth Cymru i gymeradwyo Fferm Solar Alaw Môn.

Dywedodd y Cynghorydd Llio Angharad Owen fod y datblygiad fferm solar hon wedi arwain at gryn wrthwynebiad yn y gymuned y mae'n ei chynrychioli ac ar draws yr Ynys. Nododd ei bod wedi cymryd rhan mewn protest yn erbyn datblygiad fferm solar sy'n niweidio natur a dyfodol amaethyddol Ynys Môn. Dywedodd fod penderfyniad Llywodraeth Cymru i gymeradwyo Fferm Solar Alaw Môn yn siomedig gan eu bod yn anwybyddu eu polisiau eu hunain. Wrth dderbyn bod angen ynni cynaliadwy a glân ar gyfer y dyfodol, ni fydd yr Ynys yn elwa o'r datblygiad, ac mae angen i'r Cyngor herio penderfyniad Llywodraeth Cymru.

Ailadroddodd y Cynghorydd Jackie Lewis sylwadau ei chyd-aelodau lleol a diolchodd i'r rhai sydd wedi ymgysgu yn erbyn y datblygiad yn y cymunedau lleol ynghyd â chefnogaeth yr Aelod Seneddol a'r Aelod Cynulliad dros Ynys Môn. Dywedodd fod Llywodraeth Cymru wedi anwybyddu pobl Ynys Môn sydd yn erbyn y datblygiad hwn.

Dywedodd y Cynghorydd Robert Ll Jones y byddai'n pleidleisio yn erbyn y gwelliant i'r Cynnig gan ei fod o'r farn bod angen lleihau'r ôl troed carbon ac y dylid cefnogi datblygiad o'r fath. Dywedodd fod pori o amgylch paneli solar yn lleihau allyriadau carbon ac yn hybu bioamrywiaeth. Dywedodd ymhellach fod ffermwyr defaid ledled y byd wedi dweud bod caniatáu i anifeiliaid bori o dan y paneli solar yn gwella cynhyrchiant ac yn cynyddu eu hincwm fel ffermwyr.

Dywedodd y Cynghorydd Derek Owen fod pryderon ynglŷn â difrod posibl i Lyn Alaw sy'n cyflenwi dŵr i dros 30,000 o bobl. Cwestiynodd a ddylid diystyru hyrwyddo Ynys Ynni, a rhoi blaenoriaeth i ddatblygu safle Wylfa. Dywedodd fod cwmnïau ynni o'r farn bod yr Ynys yn croesawu unrhyw ddatblygiad fel ffermydd solar yn lle datblygiad Wylfa. Dywedodd y Cynghorydd Owen ymhellach fod pobl ifanc yn gorfod gadael yr Ynys i gael gwaith a bod hynny'n cael effaith ar yr iaith Gymraeg. Bydd colli 650 erw o dir amaethyddol da ar safle Alaw Môn yn cael effaith enbyd ar gynhyrchu bwyd ac mae angen gwrthod y datblygiad. Cwestiynodd a yw'r Cyngor wedi ceisio Cyngor Cyfreithiol i herio'r penderfyniad hwn.

Mewn ymateb, dywedodd y Prif Weithredwr fod y Rhaglen Ynys Ynni wedi'i sefydlu i gefnogi prosiectau sydd â buddion economaidd i gymunedau lleol. Nid oes gan Fferm Solar Alaw Môn unrhyw fudd economaidd i'r Ynys. Nododd fod y Cyngor wedi ymateb ym mis Tachwedd 2019 i'r ymgynghoriad ar Fframwaith Datblygu Cenedlaethol Llywodraeth Cymru a'i fod wedi darllen paragraff o'r ohebiaeth a oedd yn nodi *bod 'y Cyngor wedi adolygu'r ddogfen gefndir sy'n cefnogi'r meysydd blaenoriaeth ar gyfer gwynt a solar, mae gwybodaeth mewn perthynas â'r meini prawf, y cyfiawnhad a mwyafrif y tiroedd a ddewiswyd fel ardal flaenoriaeth ar gyfer ynni gwynt a solar yn aneglur. Nid yw hyn yn dderbyniol ac mae'n peri pryder sylweddol. Mae'r Cyngor yn gwrthwynebu'r dynodiad hwn.'* Nododd fod y datblygiad hwn yn cael ei yrru gan bolisi a rhoddwyd ymateb cryf gan y Cyngor

Dywedodd y Prif Weithredwr ymhellach fod Cyngor Cyfreithiol arbenigol wedi'i geisio, a bydd angen ystyried y cyngor cyfreithiol hwnnw a dderbyniwyd. Bydd angen i Swyddogion Cyfreithiol ac Ariannol ystyried a yw'n ddoeth ceisio adolygiad barnwrol o fewn yr amserlen ac a yw'n ddefnydd priodol o adnoddau ariannol y Cyngor. Ar ôl hynny, cynhelir ymgynghoriad ag Arweinydd y Cyngor a'r Aelodau Portffolio perthnasol a gwneir penderfyniad ffurfiol gan y Pwyllgor Gwaith.

Dywedodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro fod Pŵer Cymhwysedd Cyffredinol statudol lle bydd datblygiad o'r fath yn cael effaith aruthrol ar gymuned. Gallai'r Cyngor gyfrannu tuag at sefydliad trydydd parti i symud ymlaen a cheisio adolygiad barnwrol. Nododd y byddai angen gwelliant i'r Cyngor gymeradwyo cyfraniad ariannol i gorff trydydd parti, a byddai angen gwelliant i'r Cynnig. Byddai angen ystyried hefyd gyfanswm y cyfraniad ariannol y bydd y Cyngor yn ei roi a bod y penderfyniadau'n cael eu gwneud mewn egwyddor yn unig, ac i roi pŵer statudol i'r Prif Weithredwr a'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 i drafod swm y cyfraniad y byddai'r Cyngor yn ei roi pe bai'n cael ei benderfynu na fyddai'r Awdurdod yn bwrw ymlaen ag Adolygiad Barnwrol. Nododd mai'r dyddiad cau ar gyfer cychwyn yr achosion yw 6 Hydref, 2025.

Ar y pwynt yma, cymerwyd toriad i drafod y gwelliannau sy'n ofynnol i'r Cynnig gydag Arweinwyr y Grwpiau Gwleidyddol a'r Prif Swyddogion.

Yn dilyn y toriad darllenodd Arweinydd y Cyngor, y Cynghorydd Gary Pritchard, yr ail welliant i'r Cynnig fel a ganlyn:-

- *Bod y Cyngor yn mynegi ei siom a'i rwystredigaeth ynghylch penderfyniad Llywodraeth Cymru i ganiatáu datblygiad Fferm Solar Alaw Môn yn groes i'w pholisïau ar ddefnyddio'r tir amaethyddol gorau a mwyaf amlbwrpas;*
- *Bod y datblygiad arfaethedig wedi achosi llawer o bryder yn ein cymunedau yn ogystal â chreu pryderon gwirioneddol ynghylch diogelwch bwyd yn y dyfodol;*
- *Gofynnir i'r Cyngor ymchwilio i bob opsiwn posibl, gan gynnwys ceisio Adolygiad Barnwrol, i herio'r penderfyniad hwn yn ogystal â cheisio gweithio ochr yn ochr â Grwpiau Cymunedol eraill sy'n gweithio tuag at nod tebyg;*
- *Os nad yw penderfyniad y Cyngor i fwrw ymlaen ag Adolygiad Barnwrol, bydd y Cyngor, mewn egwyddor, yn ystyried rhoi cyfraniad ariannol i Grŵp Tir Môn, yn amodol ar ymgynghori â'r Prif Weithredwr, Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddfa Adran 151 a'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro.*

Eiliodd y Cynghorydd Aled M Jones y gwelliant i'r Cynnig fel y nodwyd uchod.

Dywedodd y Cynghorydd Pip O'Neill fod defnyddio ynni adnewyddadwy gwyrdd yn hanfodol i ddiogelu newid hinsawdd ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol. Fodd bynnag, roedd o'r farn nad yw Fferm Solar Alaw Môn wedi'i gweithredu'n gywir wrth iddo gefnogi datblygiadau ffermydd solar.

Dywedodd y Cynghorydd Sonia Williams fod yn rhaid ystyried yr Ardal o Harddwch Eithriadol a bod denu twristiaid i'r Ynys yn hanfodol.

Cydnabu Arweinydd y Cyngor y sylwadau ynghylch yr angen am ynni gwyrdd ac effaith newid hinsawdd. Dywedodd nad yw'r Cyngor yn gwrthwynebu ynni solar. Mae'r gwrthwynebiad i'r datblygiad hwn yn Alaw Môn yn seiliedig ar ei raddfa a'r ffaith y byddai'n bosibl gosod paneli solar ar safle tir llwyd a thoeau adeiladau. Bydd y safle arfaethedig yn cymryd erwau o dir amaethyddol ffrwythlon ar adeg lle mae pryderon ynghylch diogelwch bwyd. Dywedodd y Cynghorydd Pritchard yn gadarn nad yw'r Awdurdod yn gwrthwynebu ynni adnewyddadwy nac yn gwrthod cydnabod heriau newid hinsawdd.

Dywedodd y Cynghorydd Aled M Jones fod yna heriau y mae'r wlad yn eu hwynebu oherwydd diogelwch bwyd ac ynni. Dywedodd nad yw'r ynys yn gallu colli tir amaethyddol gwerthfawr, ac mai camsyniad yw meddwl ei bod yn bosibl ffermio a phori defaid o dan fframiau'r paneli solar. Dywedodd nad yw yn erbyn paneli solar, ond bod angen eu codi mewn llofydd priodol. Cyfeiriodd y Cynghorydd Aled M Jones at Gynllun Solar Borthwen lle achoswyd ddifrod difrifol yn ystod Storm Dara. Mae'r cwmni'n parhau i ddelio â'r difrod a achoswyd ar y safle. Gallai'r difrod o ganlyniad i stormydd o faint Fferm Solar Alaw Môn fod yn fygythiad i fywyd.

Yn unol â pharagraff 4.1.18.4 o'r Cyfansoddiad, gofynnodd y nifer gofynnol o aelodau am bleidlais wedi'i chofnodi ar yr argymhelliad fel y nodwyd uchod.

Roedd y bleidlais a gofnodwyd fel a ganlyn:-

I gefnogi'r gwelliant i'r Hysbysiad o Gynnig :-

Y Cyngorwyr Geraint Bebb, Non Dafydd, Jeff Evans, Neville Evans, Douglas M Fowlie, Kenneth P Hughes, Trefor LI Hughes MBE, Aled M Jones, Carwyn Jones, Dyfed W Jones, Gwilym O Jones, John Ifan Jones, Jackie Lewis, Derek Owen, Gary Pritchard, Dylan Rees, Alun Roberts, Dafydd Roberts, Margaret M Roberts, Nicola Roberts, Ken Taylor, Dafydd Rhys Thomas, Ieuan Williams, Robin Williams, Sonia Williams, Liz Wood.

CYFANSWM 26

Yn erbyn y gwelliant :-

Y Cyngorydd Robert LI Jones,

CYFANSWM 1

Ymatal : Y Cyngorwyr Glyn Haynes, Pip O'Neill, Keith Roberts

CYFANSWM 3

Yn dilyn Pleidlais a Gofnodwyd:

PENDERFYNWYD: -

- **Bod y Cyngor yn mynegi ei siom a'i rwystredigaeth ynghylch penderfyniad Llywodraeth Cymru i ganiatáu datblygiad Fferm Solar Alaw Môn yn groes i'w polisiau ar ddefnydd o diroedd amaethyddol gorau a mwyaf amlbwrpas;**
- **Bod y datblygiad arfaethedig wedi achosi llawer o bryder yn ein cymunedau yn ogystal â chreu pryderon gwirioneddol ynghylch diogelwch bwyd yn y dyfodol;**
- **Gofynnir i'r Cyngor ymchwilio i bob opsiwn posibl, gan gynnwys ceisio Adolygiad Barnwrol, i herio'r penderfyniad hwn yn ogystal â cheisio gweithio ochr yn ochr â Grwpiau Cymunedol eraill sy'n gweithio tuag at nod tebyg;**
- **Os nad yw penderfyniad y Cyngor i fwrw ymlaen ag Adolygiad Barnwrol, bydd y Cyngor, mewn egwyddor, yn ystyried rhoi cyfraniad ariannol i Grŵp Tir Môn, yn amodol ar ymgynghori â'r Prif Weithredwr, Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddfa Adran 151 a'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro.**

6. ADOLYGIAD BLYNYDDOL RHEOLI'R TRYSORLYS 2024/25

Cyflwynwyd adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnodd)/Swyddog Adran 151 fel y'i cyflwynwyd i'r Pwyllgor Gwaith ar 17 Gorffennaf, 2025 i'w dderbyn gan y Cyngor.

PENDERFYNWYD yn unfrydol i gymeradwyo Adolygiad Blynyddol Rheoli'r Trysorlys 2024/2025.

7. HUNANASESU AC ADRODD AR BERFFORMIAD

Cyflwynwyd adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro fel y'i cyflwynwyd i'r Pwyllgor Gwaith ar 23 Medi, 2025 i'w dderbyn gan y Cyngor.

PENDERFYNWYD yn unfrydol i:-

- **gymeradwyo'r newidiadau cyfansoddiadol sy'n ofynnol i adlewyrchu'r bwriad i gyfuno'r Adroddiad Hunanasesu Blynyddol a'r Adroddiad Perfformiad (Llesiant) Blynyddol yn un ddogfen integredig dan y teitl Adroddiad Hunanasesu a Pherfformiad (Llesiant) Blynyddol;**
- **cymeradwyo'r newidiadau i'r Cyfansoddiad i adlewyrchu y bydd yr adroddiad cyfunol y cyfeirir ato uchod yn un o swyddogaethau'r Pwyllgor Gwaith;**
- **awdurdodi'r Swyddog Monitro i wneud y newidiadau cyfansoddiadol sy'n ofynnol i weithredu'r uchod.**

8. ADRODDIAD BLYNYDDOL Y CYFARWYDDWR AR EFFEITHIOLRWYDD GWASANAETHAU CYMDEITHASOL 2024/25

Cyflwynwyd Adroddiad Blynyddol y Cyfarwyddwr ar Effeithiolrwydd Gwasanaethau Cymdeithasol i'w dderbyn gan y Cyngor.

Rhoddodd y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol gyflwyniad fideo byr i'r Cyngor a dywedodd fod yr Adroddiad Blynyddol yn adroddiad statudol sy'n tynnu sylw at y llwyddiannau o fewn yr Adran Gwasanaethau Cymdeithasol. Dywedodd fod heriau ariannol, ledled Cymru a'r Deyrnas Unedig. Cyfeiriodd at yr heriau o ran dod o hyd i leoliad i blant sy'n derbyn gofal sydd wedi arwain at orwariant yng Ngwasanaethau Plant a Theuluoedd ond bod cynlluniau ar waith i fynd i'r afael â'r gorwariant gyda menter Cartrefi Clyd a'r pecyn gofalwyr maeth i geisio cadw'r plant sy'n derbyn gofal ar yr Ynys. Mae Gwasanaethau Oedolion yn tanwario ar hyn o bryd oherwydd y cynlluniau yn y gwasanaeth hwnnw. Cyfeiriodd ymhellach at y cymhelliant o ran bod yr Awdurdod a staff yn ystyriol o drawma. Mae'r gwaith yn parhau mewn perthynas ag Ynys Oed-Gyfeillgar i Bobl Hŷn a bu Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru'n ymweld â'r Ynys am wythnos gan fynd i weld â nifer o'r gweithgareddau sydd ar gael ynghyd â gweithgareddau'r trydydd sector. Cyfeiriodd y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol at y gwaith o foderneiddio'r gwasanaethau anableddau dysgu ledled yr Ynys a chefnogi unigolion ag anableddau dysgu i fyw'n annibynnol. Cyfeiriodd ymhellach at y ffaith bod trosglwyddo staff sy'n gadael yr awdurdod wedi lleihau'n sylweddol, a bod staff yn cael eu hyfforddi i safon uchel sy'n rhoi cyfle iddynt wella eu rhagolygon i wneud cais am rolau uwch o fewn y gwasanaeth. Mae nifer o fyfyrwyr o Brifysgolion Bangor a Wrecsam wedi manteisio ar y cyfle i hyfforddi i fod yn Weithwyr Cymdeithasol a gwneud swyddi eraill o fewn y gwasanaeth. Mae gwaith hefyd wedi'i wneud gyda Choleg Llandrillo Menai i dynnu sylw at y swyddi sydd ar gael i

bobl ifanc mewn rolau Gwasanaethau Cymdeithasol o fewn y Cyngor. Mae Panel Sgriwtini Gwasanaethau Cymdeithasol yn parhau i gyfarfod yn rheolaidd ynghyd â'r Panel Rhianta Corfforaethol. Mae gwaith yn cael ei wneud gydag Arolygwyr Gofal Cymru a chynhelir cyfarfodydd yn rheolaidd.

Diolchodd y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol i staff Gwasanaethau Plant ac Oedolion am eu gwaith.

Cododd y Cynghorydd Ieuan Williams y mater fod adroddiad yn ddiweddar yn y wasg bod plentyn a gafodd ei roi mewn gofal ac a oedd angen ei leoli y tu allan i'r sir wedi costio £1m i awdurdod lleol. Roedd o'r farn y dylai awdurdodau lleol yng Nghymru gydweithio drwy CLILC a Llywodraeth Cymru i sicrhau gofal o safon i unigolion yn eu cymunedau lleol.

Mewn ymateb, dywedodd Aelod Portffolio Plant a Theuluoedd fod gwaith yn parhau gydag awdurdodau lleol eraill ond cytunai fod darparu gofal o safon yn eu cymunedau yn hollbwysig.

Dywedodd Arweinydd y Cyngor fod Cartrefi Clyd ar Ynys Môn yn wasanaeth arloesol ar gyfer gofalu am bobl ifanc a'u galluogi i aros yn eu cymunedau lleol yng Nghymru ac nad yw costau gofalu am bobl ifanc mewn gofal yn cael eu talu i gwmnïau preifat dros y ffin.

PENDERFYNWYD yn unfrydol i dderbyn Adroddiad Blynyddol y Cyfarwyddwr ar Effeithiolrwydd Gwasanaethau Cymdeithasol 2024/2025.

9. ADRODDIAD BLYNYDDOL Y PWYLLGOR SAFONAU 2024/25

Cyflwynwyd adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro i'w dderbyn gan y Cyngor.

Cyflwynwyd Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Safonau gan Mr Trefor Owen, Cadeirydd y Pwyllgor Safonau.

Dywedodd Mr Owen ei bod yn ofynnol i'r Pwyllgor Safonau, yn ôl deddfwriaeth, adrodd yn flynyddol i'r Cyngor yn unol â gofynion Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021. Dywedodd Mr Owen fod yr adroddiad yn amlinellu dyletswyddau'r Pwyllgor Safonau, a thynnodd sylw at y gwaith a wnaed gydag Aelodau'r Cyngor Sir, Arweinwyr Grŵp a'r Cynghorau Tref a Chymuned wrth gyflawni ei ddyletswyddau. Dywedodd Mr Owen ymhellach fod yr adroddiad yn amlinellu'r gwaith y mae'r Pwyllgor wedi'i wneud yn unol â'i gyfrifoldebau yn 2024/2025 a chyflwynwyd Rhaglen Waith y Pwyllgor ar gyfer 2025/2026 i'w chymeradwyo'r Cyngor.

PENDERFYNWYD yn unfrydol i:-

- **Gymeradwyo Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Safonau ar gyfer 2024/2025;**
- **Cymeradwyo Rhaglen Waith y Pwyllgor Safonau ar gyfer 2025/2026, gan dderbyn y gellir cynnwys rhai materion ychwanegol, yn unol â'r galw.**

10. ADRODDIAD BLYNYDDOL Y PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO 2024/25 – ADRODDIAD Y CADEIRYDD

Cyflwynwyd adroddiad Cadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio fel y'i cyflwynwyd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 27 Mehefin, 2024 i'w dderbyn gan y Cyngor.

Dywedodd Mr Dilwyn Evans, Cadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio fod yr adroddiad yn bodloni gofynion Cylch Gorchwyl y Pwyllgor ei fod yn adrodd yn flynyddol i'r Cyngor Llawn ar ei ganfyddiadau, ei gasgliadau a'i argymhellion ynghylch digonolrwydd ac effeithiolrwydd fframweithiau llywodraethu, rheoli risg a rheolaeth fewnol, trefniadau adrodd ariannol, ymdrin â chwynion a swyddogaethau archwilio mewnol ac allanol. Manylir ar weithgareddau'r Pwyllgor o fewn 2024/2025 yn yr adroddiad. Dywedodd ymhellach ei fod yn dymuno cydymdeimlo â theulu'r diweddar Mrs Sharon Warnes, aelod o'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a fu farw ar ddechrau'r haf. Diolchodd i Aelodau'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio am eu gwaith ac i staff y Gwasanaeth Democratiaeth sy'n cefnogi'r Pwyllgor.

PENDERFYNWYD yn unfrydol i gymeradwyo Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar gyfer 2024/2025.

11. CYNLLUN TRAFNIDIAETH RHANBARTHOL GOGLEDD CYMRU

Cyflwynwyd adroddiad gan Bennaeth Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo ar Gynllun Trafnidiaeth Rhanbarthol Gogledd Cymru.

Adroddodd Arweinydd y Cyngor fod Cynllun Trafnidiaeth Rhanbarthol Gogledd Cymru cyd-fynd â chynllun Llwybr Newydd Llywodraeth Cymru: Strategaeth Trafnidiaeth Cymru 2021 (STC), sef dogfen sy'n darparu'r cyfeiriad strategol, y weledigaeth a'r blaenoriaethau ar gyfer trafndiaeth yng Nghymru. Sefydlwyd Cyd-bwyllgor Corfforedig Gogledd Cymru (CBC) ar 1 Ebrill 2021 ac mae arno ddyletswydd statudol i baratoi: Cynllun Trafnidiaeth Rhanbarthol. Mae'r CBC wedi sefydlu ei Is-bwyllgor Trafnidiaeth a Chynllunio Strategol i gyflawni ei swyddogaethau statudol. Mae felly'n arwain ac yn goruchwyllo Cynllun Trafnidiaeth Rhanbarthol Gogledd Cymru ac mae wedi paratoi Cynllun Trafnidiaeth Rhanbarthol yn unol â chanllawiau Llywodraeth Cymru. Nododd fod yr adroddiad wedi'i gyflwyno i'r Pwyllgor Sgriwtini perthnasol i'w drafod.

Dywedodd ymhellach fod gwytnwch y ddwy bont ar draws Afon Menai a heriau trafndiaeth gyhoeddus sy'n wynebu ardaloedd gwledig wedi cael sylw fel y nodwyd yn yr adroddiad. Fodd bynnag, mae heriau i sicrhau bod yr Awdurdod hwn yn gallu denu grantiau pan fo swyddogaeth yn endid rhanbarthol.

Dywedodd y Cynghorydd Kenneth P Hughes fod y CBC wedi cael eu gorfodi ar awdurdodau lleol gan Lywodraeth Cymru. Nododd fod gan y CBC ddyletswydd statudol i baratoi Cynllun Datblygu Strategol a Chynllun Trafnidiaeth Rhanbarthol. Mae'r cynlluniau hyn yn allweddol i sicrhau bod yr isadeiledd trafndiaeth yn ddigonol i fynd i'r afael ag anghenion y cymunedau lleol ac amgylchedd y rhanbarth. Dywedodd y Cynghorydd Hughes nad yw'r CBC wedi ystyried y

llwybrau bysiau o fewn ardaloedd gwledig gyda gostyngiad diweddar mewn gwasanaethau bysiau.

Pleidleisiodd yr aelodau, roedd 25 o blaid, 6 yn erbyn gyda 0 yn ymatal.

PENDERFYNWYD mabwysiadu Cynllun Trafnidiaeth Rhanbarthol Gogledd Cymru ym mis Gorffennaf 2025.

**CYNGHORYDD NON DAFYDD
CADEIRYDD**